

Den amerikanske historikern Timothy Snyder är specialiserad på Sovjetunionen/Ryssland och Östeuropa. Flera av hans böcker finns översatta till svenska, däribland *Den blodiga jorden: Europa mellan Hitler och Stalin* (sv. övers. 2011) och *Den svarta jorden: Förintelsen som historia och varning* (2016) om förintelsen av judarna. Hans senaste översatta bok är *Vägen till ofrihet: Ryssland, Europa och USA* (2019), som bl a handlar om bakgrunden till det nuvarande kriget i Ukraina (som egentligen började redan 2014).

Timothy Snyder

Att spela offer – Vittnesmål inför FN:s säkerhetsråd om rysk hatpropaganda

[Detta är texten till min föredragning inför FN:s säkerhetsråd morgonen den 14 mars 2023, vid en session som inkallats av Ryska federationen för att diskutera ”russofobi”. Om ni önskar att citera mig exakt som jag uttryckte mig har ni möjlighet att jämföra med videoupptagningen av sessionen som nu finns tillgänglig. Snyders tal: [Testimony to the United Nations Security Council](#)] ¹

Mina damer och herrar, jag står inför er som en historiker med fokus på regionen och Östeuropa och som i synnerhet specialiserat sig på massmord och politiska illdåd. Jag är glad över att jag tillfrågades om att ge mina synpunkter på användningen av termen ”russofobi” av ryska statliga representanter. Jag tror att en sådan diskussion kan klargöra något om karaktären av Rysslands aggressionskrig i Ukraina och Rysslands illegala ockupation av ukrainskt territorium. Jag ska hålla mig kort och begränsa mig till två punkter.

Min första punkt är att den skada som tillfogats ryssar och den skada som tillfogats rysk kultur i första hand är ett resultat av Ryska federationens politik. Om vi är bekymrade över skador som drabbat ryssar och rysk kultur, då borde vi bekymra oss om den ryska statens politik.

¹ Hela mötet (över 2 timmer) finns här: <https://www.youtube.com/watch?v=Em951YBHbIc>. Se även följande skriftliga rapport från FN-mötet, med referat av inlägg från andra ledamöter m m: [‘Russophobia’ Term Used to Justify Moscow’s War Crimes in Ukraine, Historian Tells Security Council](#)

Min andra punkt är att termen ”russofobi”, som vi diskuterar idag, har utnyttjats under kriget som ett slags imperiepropaganda i vilken angriparen utger sig för att vara offret. Den har under det senaste året används som ett rättfärdigande av ryska krigsförbrytelser i Ukraina.

Låt mig börja med den första punkten. Ett antagande när vi diskuterar ”russofobi” är att vi är bekymrade över den skada som tillfogas ryssar. Det är en utgångspunkt som jag verkligen delar. Jag delar oron för ryssarna. Jag delar oron för den ryska kulturen. Låt oss då komma ihåg de handlingar under det senaste året som har tillfogat den största skadan för ryssar och rysk kultur. Jag ska i korthet nämna tio.

1. Tvingat de mest kreativa och produktiva ryssarna att emigrera. Den ryska invasionen av Ukraina har lett till att ungefär 750.000 ryssar har lämnat Ryssland, inklusive några av de mest kreativa och produktiva personerna. Detta medför en obotlig skada för rysk kultur, och den är resultatet av rysk politik.

2. Förstörelsen av oberoende rysk journalistik så att ryssarna inte kan lära känna världen omkring dem. Detta är också rysk politik och tillfogar obotlig skada för rysk kultur.

3. Allmän censur och undertryckande av yttrandefriheten i Ryssland. I Ukraina kan du säga vad du vill på antingen ryska eller ukrainska. I Ryssland kan du inte det.

Om du ställer dig i Ryssland med ett plakat där det står ”nej till kriget” kommer du att bli arresterad och största sannolikhet fängslad. Om du ställer dig i Ukraina med ett plakat där det står ”nej till kriget” kommer oberoende av vilket språk det står på ingenting att hända dig. Ryssland är ett land med ett huvudspråk där du kan säga lite. Ukraina är ett land med två språk där du kan säga vad du vill.

När jag besöker Ukraina rapporterar folk till mig om ryska krigsbrott på båda språken, på ukrainska eller ryska utifrån vad de föredrar.

4. Attacken på rysk kultur genom att censurera läroböcker, försvaga ryska kulturinstitutioner hemma och förstörelsen av museer och icke-statliga organisationer som ägnar sig åt rysk historia. Allt detta är rysk politik.

5. Perverteringen av minnet av det stora fosterländska kriget genom att utkämpa ett aggressionskrig 2014 och 2022, genom vilket alla framtida generationer ryssar berövas detta arv. Detta är rysk politik. Det har åsamkat rysk kultur stor skada.

6. Nedvärderingen av rysk kultur världen över och slutet för vad som brukade kallas ”russkij mir”, den ryska världen utomlands. Det brukade vara så att det fanns många människor som var vänskapligt inställda till Ryssland och rysk kultur i Ukraina. Detta har avslutats genom två ryska invasioner. Dessa invasioner var rysk statlig politik.

7. Massmorden på rysktalande i Ukraina. Det ryska aggressionskriget i Ukraina har dödat långt fler rysktalande än någon annan handling.

8. Rysslands invasion av Ukraina har lett till masslakt av ryska medborgare som slåss som soldater i aggressionskriget. Kring 200.000 ryssar har dödat eller skadats. Detta är förstås helt enkelt rysk politik. Det är rysk politik att skicka unga ryssar för att dö i Ukraina.

9. Krigsförbrytelser, trauma och skuld. Detta krig innebär att en generation av unga ryssar, de som överlever, kommer att ta del i krigsförbrytelser och kommer att präglas av trauma och skuld under resten av sina liv. Det innebär stor skada för rysk kultur.

All denna skada som drabbar ryssar och rysk kultur har tillfogats av den ryska regeringen på egen hand, framför allt under förra året. Så om vi uppriktigt är bekymrade över skada som tillfogas ryssar så är detta några av de saker vi behöver begrunda. Men kanske är den värsta ryska politiken gentemot ryssar den sista punkten.

10. Den ihållande träningen eller utbildningen av ryssar till att tro att folkmord är något normalt. Vi finner detta i den ryske presidentens upprepade påståenden att Ukraina inte existerar. Vi finner det i folkmordsfantasier i statliga ryska media. Vi ser det i ett år av statlig television som når miljoner eller tiotals miljoner ryska medborgare varje dag. Vi ser det när rysk statstelevision framställer ukrainare som grisar. Vi ser det när rysk statstelevision framställer ukrainare som parasiter. Vi ser det när rysk statstelevision framställer ukrainare som maskar. Vi ser det när rysk statstelevision framställer ukrainare som satanister eller demoner. Vi ser det när rysk statstelevision förklarar att ukrainska barn borde dränkas. Vi ser det när rysk statstelevision förklarar att ukrainska hus borde brännas ned tillsammans med sina invånare. Vi ser det när folk uttalar sig på rysk statstelevision och säger: ”De borde inte existera över huvud taget. Vi borde ställa dem inför exekutionspatruller.” Vi ser det när någon framträder på rysk statstelevision och säger ”vi ska döda 1 miljon, vi ska döda 5 miljoner, vi kan utrota er alla”, och då menar alla ukrainare.

Så om vi är uppriktigt oroad över den skada som tillfogas ryssar så borde vi vara oroad över vad rysk politik gör med ryssar. Påståendet att ukrainare är ”russofober” är ytterligare ett element av rysk hatpropaganda i rysk statstelevision. I ryska media är dessa övriga påståenden om ukrainare blandat med påståendet att ukrainare är russofober.

Så i exempelvis det uttalande på rysk statstelevision där talaren föreslog att alla ukrainare skulle utrotas var hans logik att de alla borde utrotas därför att de är ”russofober”.

Påståendet att alla ukrainare måste dödas därför att de har en mentalsjukdom som är känd som ”russofobi” är skadligt för ryssar därför att det utbildar dem i folkmord. Men naturligtvis är ett sådant påstående mycket värre för ukrainare. Detta är ett foto [se ovan] som jag tog i källaren

till skolan i Yahidne i Tjernihiv-regionen i Ukraina. I Yahidne höll de ryska ockupanterna hela byns befolkning fångna i skolans källare. En del avrättades, andra dog av utmattning. Texten lyder ”59 barn”; det är så många som fanns bland dem som var inspärrade på detta vis i ett mycket litet utrymme. På skolans bottenvåning återgav rysk graffiti televisionens propaganda, exempelvis att ukrainarna är ”djävlar”.

Detta för mig till min andra punkt. Termen ”russofobi” är en retorisk strategi som vi känner igen från imperialismens historia.

När ett imperium attackerar påstår imperiet att det är offret. Retoriken att ukrainarna på något sätt är ”russofober” används av den ryska staten för att rättfärdiga ett aggressionskrig. Språket är mycket viktigt. Men det är sammanhanget som det används i som har den viktigaste betydelsen. Detta är sammanhanget: själva den ryska invasionen av Ukraina, förstörelsen av hela ukrainska städer, avrättningarna av lokala ukrainska ledare, den påtvingade deportationen av ukrainska barn, den påtvingade förflyttningen av nästan halva den ukrainska befolkningen, förstörelsen av hundratals sjukhus och tusentals skolor, de medvetna attackerna på försörjningen av vatten och värme under vintern. Detta är sammanhanget. Detta är vad som faktiskt pågår.

Termen ”russofobi” används i detta sammanhang för att motivera påståendet att det är den imperialistiska makten som är offret, till och med när den imperialistiska makten, Ryssland, genomför ett brutalt krig. Detta är historiskt sett ett typiskt agerande. Den imperialistiska makten avhumaniserar det faktiska offret och påstår att de själva är offret. När offret (i detta fall Ukraina) opponerar sig mot att bli angripna, mördas, koloniserar så förklarar imperiet att kraven på att lämnas i fred är orimliga, en sjuka. En ”fobi”.

Detta påstående att offren är irrationella, att de är ”fobiker”, att de har en ”fobi”, syftar till att avleda uppmärksamheten från den faktiska erfarenheten för offren i den verkliga världen, som naturligtvis är en erfarenhet av krig och illdåd. Termen ”russofobi” är en imperialistisk strategi avsedd att skifta fokus från det faktiska aggressionskriget till angriparnas känslor, och därigenom skyla över existensen och erfarenheten för de människor som drabbas mest. Imperialisten säger: ”Vi är det enda folket här. Vi är de verkliga offren. Och våra sårade känslor räknas mer än andra människors liv.”

Men Rysslands krigsförbrytelser i Ukraina kan och kommer att behandlas enligt ukrainsk lag, för de äger rum på ukrainskt territorium, och enligt internationell lag. Inför våra blotta ögon kan vi se att det är ett aggressionskrig, brott mot mänskligheten och folkmord.

Att använda ordet ”russofobi” i detta sammanhang, påståendet att ukrainarna är mentalsjuka snarare än att de upplever illdåd, är kolonialistisk retorik.² Det utgör en del i ett större sammanhang av hatpropaganda. Det är därför den här sessionen är viktig: den hjälper oss att se Rysslands folkmords- och hatpropaganda. Idén att ukrainarna har en sjukdom som kallas ”russofobi” används som ett argument för att utplåna dem, tillsammans med argumenten att de är ohyra, parasiter, satanister och så vidare.

Att påstå att man är offret när man i själva verket är angriparen är inte ett försvar. Det är i själva verket en del av brottet. Hatpropaganda riktad mot ukrainarna är inte en del av Ryska federationens eller dess medborgares försvar. Den är ett element av de brott som ryska medborgare utför på ukrainskt territorium. I denna mening, genom att sammankalla denna session, har den ryska staten hittat ett nytt sätt att erkänna sina krigsförbrytelser. Tack för er uppmärksamhet.

² <https://www.newyorker.com/news/essay/the-war-in-ukraine-is-a-colonial-war>

(Sedan talade jag en andra gång som svar på en fråga från den ryske representanten. Än en gång, om ni vill citera mig direkt har ni möjlighet att ta del av den video som finns här³. Eftersom frågan gällde källor har jag lagt till några länkar för att förenkla. De var inte en del av min presentation.)

Tack, herr ordförande. Det har varit ett nöje att vara här med er och bland diplomater. Den ryske representanten såg det som lämpligt att fråga mig om källor, och jag vill gärna vara till tjänst där.

Om vi är angelägna om källor till uttalanden från höga tjänstemän från Ryska federationen, hänvisar jag den ryske representanten till nätsidorna för Ryska federationens president. Där kommer han att hitta tal av Ryska federationens president som förnekar att Ukraina existerar därför att Ukraina uppfanns av nazister, som förnekar att Ukraina existerar på grund av att det uppfanns av kommunister, och förnekar att Ukraina existerar på grund av att en viking döptes för tusen år sedan. Jag ska inte kommentera här om den historiska giltigheten eller logiken i dessa argument. Jag pekar bara ut att det här handlar om offentliga handlingar, att detta är uttalanden från presidenten för Ryska federationen. Och på liknande sätt upprepar Dmitrij Medvedev, en medlem i det ryska säkerhetsrådet, på sin telegramkanal detta slags folkmordspråk som har diskuterats idag.

När det gäller källor i den ryska statstelevisionen. Detta är mycket enkelt. Jag citerade den ryska statstelevisionen. Den ryska statstelevisionen är ett organ för ryska staten. Som presidenten för Ryska federationen själv sagt så representerar den ryska statstelevisionen ryska nationella intressen. De uttalanden som görs på ryska statstelevisionen⁴ och andra statliga media är därför betydelsefulla, inte bara som ett uttryck för rysk policy, utan även som en motivation till folkmord för den ryska befolkningen. Detta är sant så till den grad att presentatörerna på rysk television själva har uttalat oro för möjligheten av att de kan komma att bli åtalade för krigsförbrytelser. Så jag hänvisar representanten för Ryska federationen till videoarkiven för Rysslands statstelevisionens kanaler. För dem av er som inte förstår ryska hänvisar jag er till Julia Davis utmärkta arbete⁵. Julia Davis⁶ har samlat ett arkiv av relevant ryskt videomaterial.

Om källorna som man frågar efter gäller faktiska ryska grymheter i Ukraina⁷ så är dessa välkända och har dokumenterats i stor skala⁸. Det enklaste som ryska staten kunde göra vore att tillåta ryska journalister att rapportera fritt från Ukraina. För alla andra vore det enklaste att besöka Ukraina, ett land som har en demokratiskt vald tvåspråkig president som representerar en nationell minoritet, och att fråga folket i Ukraina om kriget antingen på ukrainska eller på ryska. Ukrainarna talar båda språken och kan svara på båda.

Representanten från Ryska federationen bedömde det som lämpligt att angripa mina kvalifikationer. Jag tar denna kritik från ryska staten som en utmärkelse, eftersom det är ett mycket litet element i en större attack på rysk historia och kultur. Mitt arbete har ägnats bland annat åt att dokumentera massmorden på ryssar, inklusive de som skedde under belägringen av Leninograd. Jag har varit stolt över att under min karriär lära mig av historiker från Ukraina, Polen, Europa över huvud taget, och även från ryska historiker. Det är olyckligt att ledande ryska

³ Se <https://www.youtube.com/watch?v=Em95IYBHbIc>. Snyders avslutande kommentar återfinns 2 timmar inne i denna video.

⁴ Se [Russia's Eliminationist Rhetoric Against Ukraine: A Collection](https://www.russiaeliminationist.com/) och https://twitter.com/francis_scarr

⁵ <https://cepa.org/article/morality-shouldnt-get-in-the-way-russias-genocidal-state-media/>

⁶ <https://twitter.com/JuliaDavisNews>

⁷ <https://www.thereckoningproject.com/>

⁸ <https://www.justsecurity.org/85324/russias-forcible-transfers-of-ukrainian-civilians-how-civil-society-aids-accountability-and-justice/>

historiker och ledande forskare från Ryssland inte tillåts att fritt praktisera sina egna discipliner i sitt eget land. Det är olyckligt att organisationer som Memorial⁹, som har utfört ett heroiskt arbete kring rysk historia, nu är förbjudna i Ryssland.

Det är också olyckligt att minneslagarna¹⁰ i Ryssland förhindrar¹¹ öppna diskussioner om Rysslands historia. Det är olyckligt att ordet Ukraina har bannlysts från ryska läroböcker.¹² Som historiker kring Ryssland ser jag fram mot den dag när det blir möjligt med en fri diskussion kring Rysslands fascinerande historia.

På tal om historien så förnekade den ryske representanten att det finns något sådant som en ukrainsk historia. Jag skulle vilja hänvisa den ryske representanten till utmärkta studier¹³ utförda av historiker som kan både ukrainska och ryska, så som det aktuella arbetet från min kollega Serhii Plokhii vid Harvard. Jag skulle vilja hänvisa folk i allmänhet till mina öppna föreläsningar om ukrainsk historia vid Yale, som jag hoppas visar på betydelsen av den ukrainska historien mer värtaligt än jag kan göra här.

Ännu viktigare, jag skulle vilja tacka den ryske representanten för att han hjälpt mig att tydliggöra den poäng som jag försökte framföra i mitt anförande. Vad jag har försökt säga är att det inte tillkommer en representant för ett större land att tala om för ett mindre land att det inte har någon historia. Vad den ryske representanten just har förklarat för oss är att närhelst ukrainare, förr eller nu, påstår att de existerar som ett samhälle, är det "ideologi" eller "russofobi". Den ryske representanten har hjälpt oss genom att ge exempel på det uppträdande som jag försökt beskriva. Som jag har försökt säga, att förkasta någon annans historia, eller kalla den för en sjukdom, är en kolonial attityd¹⁴ som implicerar folkmord. Imperiet har inte rätt att säga att ett grannland inte har någon historia. Påståendet att ett land inte har något förflutet är hatpropaganda syftande till folkmord. Genom att hjälpa oss göra kopplingen mellan ryska ord och handlingar har denna session varit nyttig. Tack.

Översättning: Jan Czajkowski. Original: <https://snyder.substack.com/p/playing-the-victim>

The War on History Is a War on Democracy

Lästips

Snyder: "[Syftet med detta krig är att krossa Ukraina som nation](#)" och följande intervju i *Der Spiegel* (9/3 2023): "[In Russia, Will Is Placed over Reason](#)".

[Vart går Ryssland? Olycksbådande ideologiska tendenser](#) (artikelsamling, april 2022)

Simon Blin: [Rysk okunnighet om historien bakom uppfattningen om ett 'rättfärdigt' krig \(intervju\)](#) (sept. 2022)

Dokument:

[En rysk plan för folkmord på Ukrainas folk](#) ("Vad Ryssland måste göra med Ukraina", april 2022)

Putin: [Om den historiska enheten mellan ryssar och ukrainare](#) (juli 2021)

[En sammanställning av Rysslands hotfulla Ukraina-retorik](#) (uttalanden om Ukraina och ukrainare av Putin, Medvedev, Kadyrov, dumapolitikern Leonid Slutskij, TV-programledaren Solovjov m fl.)

⁹ <https://www.theguardian.com/world/2021/dec/28/russian-court-memorial-human-rights-group-closure>

¹⁰ <https://www.amazon.com/Memory-Laws-Wars-Politics-European/dp/1108410162>

¹¹ <https://www.nytimes.com/2021/06/29/magazine/memory-laws.html>

¹² https://en.zona.media/article/2022/04/23/kyiv_erased

¹³ <https://www.kyivpost.com/post/7437>

¹⁴ <https://www.newyorker.com/news/essay/the-war-in-ukraine-is-a-colonial-war>